

Nr 112.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1931 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om anstånd med igångsättande av sågverksdrift vid Sandvik å Seskarö m. m.

(4:e avd.)

I två till statsutskottet hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 41, av herrar *J. B. Johansson* och *E. Trygger* och den andra inom andra kammaren, nr 98, av herr *A. Lindman m. fl.*, har hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t göra framställning om sådan mera omfattande utredning rörande Kalixspörsmålet, som i motionerna blivit nämnt, samt att i alla händelser riksdagen ville besluta att med vidare åtgärder för igångsättandet av beslutad sågverksdrift vid Sandvik å Seskarö skola anstå till dess att slutligen bestämts, huru driften vid Karlsborg i Neder-Kalix socken skall bliva ordnad.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Inledningsvis må erinras, att tanken på en statlig sågverksdrift vid Seskarö väcktes av 1929 års riksdag, som fann frågan härom förtjänt av skyndsamt och ingående övervägande. Vid 1930 års riksdag hava, i anledning av väckta motioner, därefter ställts medel till förfogande — 300,000 kronor från arbetslöshetsanslaget — för igångsättande av det ena av öns sågverk, det vid Sandvik.

Utskottets yttrande.

Motionärernas yrkande går nu ut på uppskov med verkställigheten av 1930 års riksdags beslut och övervägande huruvida ej detta beslut bör ryggas. Gentemot detta motionärernas yrkande må till en början framhållas de praktiska olägenheter, ett bifall till detsamma skulle medföra. Sandviks sågverk har redan — för ett pris av cirka 100,000 kronor — inköpts av domänverket. Vissa förberedelser för driftens snara igångsättning hava också i övrigt vidtagits. Denna avverkningsäsong hava pågått avverkningar av timmer, avsett för Sandvik. För ändamålet hava utstämplat cirka 2,000,000 kbf. virke, motsvarande en tillverkning av omkring 9,000 standards.

En överflyttning, på sätt i motionerna antydes, av sågverksarbetare från Seskarö till Kalix skulle, enligt vad utskottet från sakkunnigt håll inhämtat, nödvändiggöra nyanläggningar vid Kalix, vilka beträffande utlagt kapital och omfattning knappast kunna sägas stå i rimligt förhållande till det syfte

man ur arbetslöshetssynpunkt ville vinna. Härtill komma svårigheterna att vid Kalix bereda bostäder för de nyinflyttade.

De motionsvis framförda synpunkterna beträffande en träförädlingsindustris vanskligheter på Seskarö voro ej främmande för 1930 års riksdag. Dessa vanskligheter framhöllos kraftigt i en vid statsutskottets utlåtande av 11 reservanter avgiven reservation; en fortsatt drift av Sandviks sågverk angavs sålunda av reservanterna stå i motsättning till utvecklingen i övrigt inom sågverksindustrien, vilken utveckling, vad Norrbotten beträffade, innebure en koncentration till de två största virkesförande vattendragens utlopp, nämligen Piteälvens utlopp med därvarande hittills i statens järnvägars regi drivna sågverksanläggning vid Lövholmen samt Kalixälvens mynning, där under samverkan med staten Kalix trävaruindustriaktiebolag igångsatt ett större modernt företag för kombinerad sågverks- och trämasseindustri.

Då, det oaktat, vid 1930 års riksdag beslut fattades om fortsatt sågverksdrift genom domänstyrelsen å Seskarö, lärer detta i huvudsak få tillskrivas ett hänsynstagande till andra skäl, nämligen de ogynnsamma verkningarna av ett fullständigt nedläggande av all industri på ön, i första hand för öbefolkningen men också för kommunen i övrigt. Dessa, låt vara i huvudsak rent sociala eller humanitära skäl torde ingalunda efter tillkomsten av 1930 års riksdags beslut i frågan hava förminskats. Den på sista tiden inträdde försämringen av trävarukonjunkturerna, med därav följande ytterligare minskning av arbetstillfällena vid sågverken och i skogarna, har för Seskaröbefolkningens del medfört ytterligare skärpning av svårigheterna att på andra platser vinna en utkomst. Till belysning av det katastrofartade finansiella läge för vederbörande kommun — Nedertorneå kommun —, som inträtt genom förhållandena på Seskarö, må nämnas, att de kommunala utdebiteringarna därstädes, statligt utjämningsbidrag oberäknat, stegrats från kronor 41:96 för år 1930 till kronor 47:56 för år 1931.

Bokföringen är avsedd att så ordnas, att det ekonomiska resultatet av driften klart framträder; detta sker bland annat för att eventuella förluster under inga förhållanden skola falla på domänverket, utan vederbörlig täckning härför kunna beredas domänstyrelsen. I detta sammanhang må erinras, att enligt 1930 års riksdags i ärendet gjorda uttalanden viss del av arbetslönerna — i medeltal 7 procent — är avsedd att fonderas för att härigenom underlätta sågverksdriftens överlåtelse på ett enskilt företag, därest domänstyrelsen framdeles skulle finna förmånligare att för egen del upphöra med driften. Även om en dylik överlåtelse ej kommer till stånd, böra dock kraven på fondering av denna procent av lönen enligt gällande eller blivande avtal upprätthållas för att staten må, om ock till ringa del, beredas någon gottgörelse för i företaget nedlagt kapital.

Enligt utskottets mening skulle sålunda de nya utredningar av Seskaröfrågan, motionärerna begärt, med all sannolikhet ej komma att leda till något upphävande av 1930 års riksdags beslut om Sandvikssågens igångsättande utan blott medföra ytterligare uppskov med sagda besluts förverkligande till ytterligare besvikelse för den redan förut hårt prövade öbefolkningen.

Med avstyrkande alltså av förevarande motioner får utskottet hemställa,

att herrar J. B. Johanssons och Tryggers samt Lindmans m. fl. ovanberörda motioner (I: 41 och II: 98) ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 28 april 1931.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, J. L. Widell, O. Bergqvist, J. Nilsson i Malmö, C. P. V. Nilsson i Gränebo, N. J. M. Svensson i Kompersmåla, Oscar Olsson, E. J. G. Rosén, E. A. Lundell, C. I. Asplund och J. G. Waller;

från andra kammaren: herrar A. Anderson i Råstock, S. Bengtsson i Norup, A. Å:son Törnkvist i Karlskrona, G. Strindlund, P. M. Olsson i Blädinge, E. J. Wigforss, B. F:son Holmgren, E. G. E. Eriksson i Stockholm, J. Olofsson i Digernäs, O. Andersson i Höör, O. E. F. Järte och C. A. Anderson i Storegården.

Reservation

av herrar Widell, Svensson i Kompersmåla, Lundell, Olsson i Blädinge, Holmgren, Järte och Anderson i Storegården, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Inledningsvis må erinras, att sågverksdriften å Seskarö alltsedan år 1924 varit delvis och sedan år 1928 helt nedlagd, samt att dess förnyade återupptagande avstyrkts av såväl länsstyrelsen jämte tillkallade sakkunniga som socialstyrelsen och statens arbetslöshetskommission. Då trots detta och trots att propositionen i ämnet ej innefattade förslag härom, medel, i anledning av väckta motioner, anvisades vid 1930 års riksdag för ett igångsättande ånyo av det ena av öns båda sågverk (vid Sandvik), förutsatte riksdagen, att detta skulle kunna ske för en engångskostnad av 300,000 kronor. Genom nedläggande av detta engångsbelopp beräknades sysselsättning kunna beredas åt cirka 150 av öns 250 arbetare; detta hjälpalternativ ansågs effektivare och mindre kostsamt än propositionens förslag, som gick ut på beredande av flyttningshjälp åt befolkningen samt en del andra hjälpåtgärder.

Vid de kompletterande kostnadsberäkningar, som sedermera av domänstyrelsen utförts, har det emellertid visat sig, att en fullt rationell framtida drift av nya sågen vid Sandvik skulle kräva moderniseringsåtgärder för en kostnad av icke mindre än 665,000 kronor eller dubbelt den summa, man vid 1930 års riksdag räknat med. Domänstyrelsen har emellertid nu anbe-

fallts igångsätta sågning efter ett mindre omfattande alternativ, upptagande moderniseringsåtgärder för högst den av riksdagen angivna summan 300,000 kronor. Härvid har man dock alltjämt utgått från en årlig sågning av 9,000 standards, vilket är möjligt genom att sågningen tidvis bedrivs i dubbla skift. Antalet sysselsatta arbetare beräknas komma att vida understiga vad som angavs av 1930 års riksdag. Man synes det oaktat redan nu, enligt vad utskottet inhämtat, hava att räkna med ett överskridande av den angivna summan av 300,000 kronor med inemot 40,000 kronor.

Det program för ett återupptagande av sågverksdriften vid Seskarö, som låg till grund för riksdagsbeslutet år 1930 i frågan, har alltså ej kunnat förverkligas. Redan detta förhållande lär gör en förnyad omprövning av ärendet motiverad. Härtill kommer emellertid ärendets samband med frågan om ytterligare finansiellt understöd — med 2,000,000 kronor — till Kalix träindustriaktiebolag. Fog torde, på sätt i motionerna närmare utvecklas, föreligga för att man i samband med sistnämnda fråga överväger, huruvida ej en ytterligare utvidgning av Kalixföretagets moderna sågverksanläggning vid Kalixmynningen erbjöde en rationellare, även ur arbetslöshetssynpunkt möjlig lösning av Seskaröproblemet än förbrukande av ett ytterligare ej obetydligt kapital på istandsättande av Sandviks gamla sågverk på den icke mer än omkring två mil därifrån belägna Seskarön. Ett rimligt krav får i varje fall anses vara, att möjligheterna till ett övervägande av en dylik lösning ej föregripas genom att några omedelbara moderniseringsåtgärder vid Sandvik företagas. På sätt motionärerna yrkat, torde med vidare åtgärder för ett återupptagande av sågverksdriften å Seskarö böra få anstå, för att frågan härom må av Kungl. Maj:t omprövas i samband med frågan om eventuellt utlämnande av ytterligare hjälp till Kalixföretaget. Skulle härvid något ytterligare bidrag till sistnämnda företag erfordras, torde sådant kunna utlämnas från arbetslöshetsanslaget, från vilket ju tidigare sågverksanläggningen vid Seskarö ansetts böra finansieras.

Att härigenom en ytterligare tid av ovisshet måste uppkomma för öbefolkningen är visserligen beklagligt. Det lär dock under alla förhållanden endast bliva fråga om någon eller några månaders uppskov, och olägenheterna härav lära få vika inför vikten av att Seskaröfrågan må ännu en gång få prövas i det förändrade läge, den numera kommit.

Under återopandande härav hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av herrar J. B. Johanssons och Tryggers samt Lindmans m. fl. ovanberörda motioner (I: 41 och II: 98), må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att möjligheterna att vid Kalix träindustriaktiebolags anläggningar vid Karlsborg bereda arbetstillfällen för arbetare från Seskarön måtte skyndsamt övervägas samt att i avvaktan härpå må med vidare åtgärder för igångsättande av sågverksdrift å Seskarö tillsvidare anstå.»